

בס"ד
פרשת מטות-מסעי
חידושים וביאורים על פי הזוהר

נדר ושבועה

הנדר לעומת זאת, נמצא בעולם רוחני גבוה, הנקרא בִּינָה, שם אין מזיקים כלל ונקרא חַיִּי הַמֶּלֶךְ, זהו מקום רם ונישא מעל המצוות.

אִישׁ כִּי יִדַּר נֶדֶר לֵה' (במדבר ל"ג)

ביום הכיפורים עקב קדושת היום וכל ענייני הצום והעינויים, האדם מתעלה לעולם הַבִּינָה לכן ביום הקדוש הזה אנחנו עורכים התרת נדרים.

מדוע נסמכה פרשת פינחס לפרשת מטות? פִּינְחָס נכשל בעניין הנדרים, מכיוון שעליו היה לגשת ליפתח, להתיר לו נדרו. לכן פרשת מטות מתחילה בעניין הנדרים.

כָּכָל הַיֵּצֵא מִפִּי יַעֲשֶׂה (במדבר ל"ג)

הנדר ממשיך שפע ממקום עליון ורוחני מאד, לכן כאשר אדם נמצא בצרה ונודר נדר, הוא למעשה מזמן מלאך שמחלץ את האדם מהצרה ולכן על האדם לקיים את נדרו בכדי להחזיר את המלאך לשורשו.

מתי הבעל יכול להפר את נדריה של אשתו? מתי מאוחר מדי? הגמרא מרחיבה בעניין. כאן, ננסה בסייעתא דשמיא להסביר את ההבדל בין נדר לשבועה עפ"י הקבלה.

שבועה, כביכול דומה לנדר, אך חמורה בהרבה והדינים שונים ביניהם. נדר, יכול לחול על מצוות, אך לא שבועה. מדוע שבועה חמורה יותר?

אבל, אם האדם שוכח את נדרו ולא מקיימו, המלאך נשאר תקוע בעולמנו בגללו, לאחר שעשה רצונו, לכן המלאך מעניש ומקטרג ללא הפסקה.

וְקָמוּ נְדָרֶיהָ וְאַסְרָהּ אֲשֶׁר אָסְרָהּ עַל נַפְשָׁהּ
וְקָמוּ (במדבר ל"ח)

בורא עולם ברא את העולמות מדרגות מדרגות, ובכל מדרגה השגחה שונה. השבועה, נמצאת בעולם נמוך, סמוך לעולם הטומאה, לכן, כאשר אדם עובר על שבועה נאחזים בו מזיקים וחיצונים רבים ונגרם נזק רוחני עצום בשל כך.

היווצרות אומות העולם

בדורות קדומים, הקדוש ברוך הוא גילה לבני האדם את חכמת המלאכים והעבירוה מאב לבן.

אך בדור הפלגה, החלו אנשים להשתמש במלאכים לצרכים אישיים, עד שגאוותם הרקיע שחקים. ונמרוד המלך, ששמו נגזר מהמילה מְרִידָה, המריד את העולם כולו נגד בורא עולם.

הוא בנה את מגדל בָּבֶל, הכריז על עצמו כאל, ורצה לשלוט בכל האנושות. את המגדל הגבוה ביותר בעולם, בנו באמצעות מלאכים ומטרתם הייתה להילחם בקדוש ברוך הוא, במרומים, כלומר ניסו להשתמש בברואיו של הקדוש ברוך הוא כנגדו.

בעקבות חטא דור הפלגה, בילבל הקדוש ברוך הוא את שפתם, שהייתה עד אז שפה אחת לכולם - לשבעים שפות. שלפתע לא הבינו איש את שפת רעהו, וכתוצאה מכך הם נפוצו ונתפזרו על פני כל הארץ וכך נוצרו שבעים אומות העולם והלשונות.

ומכן נקרא מגדל בָּבֶל, מלשון בילבול.

צדיקים קדושים בודדים הצליחו לשמר את ידע המלאכים בנסתר. ועידוע אליהו הנביא מתגלה לראויים ומלמדם.

רבינו חיים ויטאל זצ"ל בשם האר"י הקדוש, מסביר שעל מנת להשביע מלאכים, על האדם ראשית להיות זך ונקי מכל עוון, שנית, חייב להשתמש באפר פרה אדומה, ולא, יקטרגו עליו המלאכים ויגרמו לו נזקים.

רבינו האר"י קיבל מאפר פרה אדומה מאלהו הנביא, לכן יכול היה להשיג השגות שאזון לא שמעה ולפעול בעולם הרוחני ולהישמר נקי מטומאה.

יש להחזיר את המלאך, כעבור שלושה ימים, אחרת המלאך נטמא ונתקע בעולם הזה ללא יכולת לעלות.

לכן מקטרג ומחטיא את אותו אדם שהשביע אותו וגורם לו נזקים קשים ומפיל אותו בעבירות חמורות, רדיפת ממון וכבוד, נשים וכסף, ואף יכול לסכן את חייו וכו'.

לכן, אזהרות חמורות הזהירו המקובלים, מאחר שכיום כולנו טמאי מתים ואין לנו יכולת להיטהר, לכן אסור בתכלית האיסור, להתעסק עם מלאכים או קבלה מעשית, והעוסק בכך, יהפך לעני או יפגע בבריאותו או אחד מבני משפחתו ר"ל.

ואם עסק בכך, על מנת להינצל מהצרות שהביא על עצמו, על האדם להתענות ארבעים יום, וכמובן לעשות תשובה, כסדר התיקונים הנערכים בימי השובבי"ם בישיבה.

חודשי הסיטרא אחרא

יעקב ועשו, תאומים, כשנולדו, חילקו ביניהם את חודשי השנה. יעקב לקח את ניסן, אייר וסיון. ועשו הרשע לקח את תמוז אב וטבת ואז שוֹרָה דין קשה בעולם (אור החמה על זוהר יתרו ע"ב ד"ה מהרמ"ק).

שליטת הסטרא אחרא בשלושת חודשים אלו, לכן, מפטירין לפני תשעה באב שלוש הפטרות של פורענות כנגד אותם שלשה חדשים שנמסרו לידי עשו הרשע.

עשו הרשע אוחז בעיקר את ימי חסרונות הלבנה, משבעה עשר בתמוז עד תשעה באב (אור החמה על זוהר יתרו ע"ב ד"ה מהרמ"ק) ושאר ימי החודש נאבדו ממנו (ישיבת יד מאיר, מסות).

ובחודש אב, הס"מ אוחז בישראל, שנאמר בַּחֲדָשָׁה יִמְצְאוּנָהּ (ירמיה ב:כד). פרש"י יִשְׂרָאֵל יִלְכְּדוּ בַּחוּדֵשׁ אָב, לכן הוכפלו בו הצרות של ישראל ונחרב בית המקדש, פעמיים (רבי שלמה הכהן מרדומסק זצ"ל 'תפארת שלמה' לשבת) (מטה אהרן לר' אהרן דרשן סב:עב) (תענית ד:ו). אמנם לא ניתן לס"מ כל החודש אלא רק ט' ימים ראשונים (זוהר יתרו ע"ב ד"ה)

בין המיצרים

בין י"ז בתמוז לתשעה באב שולט שד פרש"י שמו נקרא [אין להגות את שמו] קָטֵב מְרִירִי שנאמר מְזִי רָעֵב וּלְחָמִי רָשָׁף וְקָטֵב מְרִירִי וְשֵׁן בְּחֵמָת אֲשַׁלַּח בָּם עִם חֲמַת זַחְלִי עֶפֶר (דברים לב:כד), ושולט בשעות הצהריים שנאמר מְקַטֵּב יָשׁוּד עֲהָרִים (תהלים צא:ו) (רש"י ברכות ה:ע"א)

קָטֵב מְרִירִי דומה בראשו לעגל וקרן אחת יוצאת מתוך מצחו (מדרש תנחומא, נשא:כג, ילקוט ראובני כי תשא, קו:ע"ב, רבינו בחיי, נשא ז:א) כל גופו עשוי מלא קליפות, מלא שערות ומלא עיניים, ובליבו קבועה לו עין אחת, וגופו מתגלגל כמו כדור, וכל אדם או בהמה שרואים אותו אין להם חיים ונופלים ומתים וכמו שהיה עם חזקיה שראה את קטב מרירי ומיד נפל על פניו ומת.

ומחמת שלטונו של קטב מרירי נאמר גִּלְתָּה יְהוּדָה מֵעַנִי וּמִרֵּב עֲבָדָהּ הִיא יִשְׁכָּה בְּגוֹיִם לֹא מִצָּאָה מְנוּחָה כָּל רִדְפֶיהָ הִשְׁיִגוּהָ בֵּין הַמִּצְרִים (איכה א, ג) (במדבר רבה, נשא יב:ג, איכה רבה א:כט, ילקוט שמעוני דברים רמז תתקמה, מדרש תנחומא, נשא:כג, איכה רבה, א:כט, מדרש שוחר טוב, תהלים:צט) ולכן ימי בין המיצרים מסוכנים מאוד מפני שליטת קטב מרירי (ישיבת יד מאיר מסות)

תשעה באב

מקדש ראשון, מפני מה חרב? מפני ג' דברים שהיו בו, עבודה זרה, וגלוי עריות, ושפיכות דמים.

אבל מקדש שני, שהיו עוסקין בתורה ובמצוות וגמילות חסדים, מפני מה חרב? מפני שהיתה בו שנאת חנם, ללמדך ששקולה שנאת חנם כנגד שלש עברות, עבודה זרה, גלוי עריות ושפיכות דמים (יומא ט:ב).

שנאת חנם נובעת ממידות רעות של גאווה והקפדה. כסיפור הידוע על קמצא ובר קמצא חרבה ירושלים (גיטין נה:ע"ב)

והסיפור על אותו רשע שחשק באשת חברו עד שנתגרשו ונשא אותה לאישתו.

קובעת הגמרא, עד כאן, בשמים לא יכלו לסבול יותר את הטירוף והשנאה הנוראה ועל כך נגזר חורבן בית המקדש.

חורבן בית המקדש

משנגזר חורבן בית המקדש גברו מאוד הדינים והמקטרגים, בין י"ז בתמוז לט' באב (מאור ושמע, בלק) והקליפה סובבה את כל קצות ארץ ישראל, ונפסק השפע והתנתקה הדבקות בין ארץ ישראל לירושלים של מעלה (ר' דוד בן שמעון, שער החצר), ונפתחו כל המחיצות עד כסא הכבוד, המבדילות ושומרות על ארץ ישראל מפני

חוץ לארץ וניתנה הרשות לשרי אומות העולם הרוחניים להיכנס פנימה (ילקוט חדש, ערך ארץ ישראל וחוצה לארץ).

ונתנה רשות למלכות הסטרא אחרא להיכנס לארץ הקדושה ולהחריב את בית המקדש (זוהר, ויגש ריע"ב).

לא האמינו מלכי ארץ כל ישרי תבל כי יבא צר ואויב בשערי ירושלים (איכה ד:יב) נדהמו אומות העולם, שהצליחה הקליפה לשלוט בארץ הקודש, בבית המקדש, אלא שהעוונות גרמו לכך שנאמר מחטאת נביאי עונות כהני השפכים בקרבה דם צדיקים (איכה ד, יג) (ר' דוד בן שמעון, שער החצר) (ישיבת יד מאיר, מטות)

כל זמן שאין בית מקדש

כל זמן שלא נבנה בית המקדש כאילו הוא נחרב, והסטרא אחרא שולטת בימי בין המצרים (זרע שמשון על התורה מט:ע"ב).

בכל שנה ושנה, בחודש אב, הסטרא אחרא מצד עשו הרשע, מרים את ראשו ואומר יקרבו ימי אבל אבי ואהרנה את יעקב אחי (בראשית כז:מא), ומשטין על ישראל ומתנחם עליהם להורגם (ר' מרדכי מווילקאטש, שער המלך:א).

ביום ט' באב שולט הס"מ (זוהר, וישלח קע: ע"ב) ורמז בפסוק והימים ימי כפורי ענבים (במדבר יג:כ).

אותיות הבאות אחרי שמו המלא של המלאך

ס"מ הן ע'נ'ב'ס, והאות הקודמת לאות י', במילה ענבים, היא ט', הבאה לרמוז על שלטונו של הס"מ, ביום ט' באב (דברים אחדים להחיד"א דרוש כ' לשבת). כיון שיום ט' באב בשליטת הקליפות אירע בו חורבן בית המקדש הראשון והשני, נלכדה ונחרשה העיר ירושלים.

אוהב כל אחד מבני ישראל כנפשי ומאודי (שער הכוונות, דרושי השחר, ברכות השחר)

רבינו האר"י הקדוש

בה' באב תחול הילולת רבינו האר"י הקדוש, רבינו יצחק לוריא אשכנזי זצוק"ל.

האר"י הקדוש הנחיל לנו את תורת הקבלה, גם לפניו עסקו בה, אך במושגים מעט שונים, ובבוא האר"י הסכימו עם שיטת לימודו בשמים ונפטר בגיל צעיר, פחות מארבעים. מדוע?

רבינו האר"י בא לעולם, על מנת ללמד קבלה את רבינו חיים ויטאל זצ"ל לבדו (שער הגלגולים ל"ח). בענוותנותו הרבה, המהרח"ו רצה לשתף את חבריו ועוד רבים בלימודי הקודש של סודות התורה ורצה שהאר"י יסביר ויגלה לתלמידים את שורשם וסודות נוספים שאזון לא שמעה מעולם.

כותב המהרח"ו: ואמר לי: "דע כי אין עוד זמן אלא היום הזה בלבד ואם לא תודה לדברי אין עוד תיקון אל הנזק הנמשך לי ולך ולכל העולם על ידי גילוי הסודות האלו להם שעדיין אין רשות מלמעלה בדבר הזה" רבינו האר"י לא רצה לשתף בלימודו אנשים נוספים מלבד את רבי חיים ויטאל.

ממשיך המהרח"ו ואני בעוונותי רציתי להיות חסיד שוטה ואמרתי מה שיארע לכולם יארע

זה לעמית זה עשה האלקים (קהלת ז:יד)

כפי שיום ט' באב הוא היום המובחר לסטרא אחרא, ויש לו אחיזה יתירה בו, ואירעו בו מאורעות קשים לישראל, כך לעומתו, יום הכיפורים הוא יום עליון וקדוש בקדושה של מעלה, יותר מכל השנה, והוא החיות של כל השנה והמובחר שבכולן לקדושה, עד שאין לשטן רשות לקטרג ביום הכיפורים (ר' קלונימוס קלמן

אפשטיין, מאור ושמשי, וישלח) (ישיבת יד מאיר, מטות).

ואהבת לרעך כמוך

מלמד המהרח"ו בשם האר"י הקדוש, נר עולם, כיצד על האדם לנהוג בקומו משינתו ובכדי שתתקבל תפילתו:

קודם שהאדם יסדר תפילתו בבית הכנסת מפרשת העקידה ואילך צריך שיקבל עליו מצות ואהבת לרעך כמוך (ויקרא יט:יח) ויכוין לאהוב כל אחד מבני ישראל כנפשו, כי ע"י זה תעלה תפילתו כלולה מכל תפילות ישראל ותוכל לעלות למעלה ולעשות פרי.

ולכן אנו אומרים בברכות השחר: הריני מקבל עלי מצות עשה של: ואהבת לרעך כמוך, והריני

לי, ובפרט כי לא חשבתי ושיערתי בעצמי מה שהיה בעונותינו הרבים, ואחר שלשת ימים הוכה במגיפה, יום ערב שבת פרשת מטות מסעי ערב ראש חודש אב שנת השל"ב וביום שלישי ה' באב נפטר לחיי העולם הבא..."

במקום אחר מובא מה שארע לפני פטירתו. וכך היה:

לרבינו האר"י היה מספר מצומצם של תלמידים, אותם ציוה לאהוב אחד את השני, כפי שנאמר נכוה מחופתו של חבריו (בבא בתרא ע"ה:א) לא שייך בין לומדי הקבלה.

בערב שבת שלפני פטירתו, נשות תלמידיו רבו ביניהן, וגררו למריבה את בעליהן ולבסוף התווכחו כולם ביניהם.

בשבת, כאשר היו כולם בבית הכנסת ראה רבינו חיים ויטאל את רבינו האר"י עם פנים נפולות, ניגש אליו מיד לאחר התפילה, לשאול לשלומו וכך ענה לו רבינו האר"י:

"בבית הכנסת פגשתי את מלאך המוות ולא יכולתי לו..." כעבור שלשה ימים חלה במגיפה ונפטר, מחמת מאותה מריבה בין נשות תלמידיו שגררו אליה גם את בעליהן.

הסכם אהבת חיים

בשעת פטירתו שאל אותו תלמידו ששהה איתו ברגעיו האחרונים, מה יהיה עליהם כעת? מה

יהיה על תורת הסוד? מי ילמדם? ענה לו האר"י: "אם תהיו ראויים, אחזור אליכם". וכידוע בקרב לומדי הקבלה, שכעבור שלוש מאות שנה, התגלה רבינו שלום שרעבי הרש"ש הקדוש, כמקובל אלוקי ותורת הסוד שוב התרוממה לגבהים הראויים לה, אם כן, רבינו האר"י הקדוש התגלגל ברבינו הרש"ש הקדוש!

בכך השלים את משימתו, הפעם, ללמד את העולם כולו.

הרש"ש הקדוש, תיקן תקנות משמעותיות: האחת, לערוך בכל ערב שבת, התרת נדרים, כפי שנוהגים לממש כיום בבתי כנסת רבים לאחר תפילת שחרית ביום שישי.

השניה, ערך עם עשרת תלמידיו הסכם אהבה ביניהם, שכולם חתמו עליו. ההסכם כלל ערבות של אחד לשני לגבי העולם הבא, כלומר כל אחד ערב על העולם הבא של השני, כל אחד יתפלל על חברו, וכשאחד מהם יפטר מן העולם, כל החברים ידאגו להעלות את נשמתו, וידאגו למשפחתו וגידול ילדיו בדרך התורה וכו'.

הסכם אהבת חיים, אהבת חברים אמיתית, זאת עשה עקב הפגם שנגרם בין תלמידיו בגלגול הקודם, שבגללו נפטר הרב. זכותו תגן עלינו ונזכה לבניין בית מקדשנו, בבאכ"ה.